

Karla Polić
Split

Marijana Tomelić Ćurlin
Split

GOVOR SVETE NEDIJE NA OTOKU HVARU – JEZIČNA ANALIZA¹

UDK 811.163.42'282.2(497.583Sveta Nedjelja)

Rukopis primljen za tisak 12. 5. 2025.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

U želji da se dokumentira i zabilježi jedan čakavski govor te da se popuni praznina u dijelektološkim opisima južnočakavskih govora, »krenulo se tragom najstarijih« na jednome srednjodalmatinskom otoku. Riječ je o otoku Hvaru i *svetonedijiskemu* govoru, koji dosad nije u dijelektološkoj literaturi opisan ni na jednoj od jezičnih razina. Stoga se u ovom radu donose fonološke i morfološke jezične posebnosti, a u kratkim crtama i sintaktičke i leksičke. Analiza je pokazala da je *svetonedijiski* govor vrijedan uzorak hrvatske dijelektne baštine te da zavređuje imati svoje mjesto i svoj opis u dijelektološkoj literaturi.

Ključne riječi: južnočakavski dijelekt; jezična analiza; Sveta Nedija; otok Hvar.

1. UVOD

Otok Hvar, uključujući i *Svetu Nediju*, bio je tijekom povijesti pod utjecajem različitih političkih, društvenih i kulturnih čimbenika. Višestoljetni utjecaji razli-

---

¹ Ovaj je rad izmijenjena inačica diplomskoga rada *Govor Svete Nedije na otoku Hvaru – jezična analiza*, obranjenoga 2025. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost.

čitih vlasti i kolonizacija ostavili su traga ne samo na njegovu povijesno-kulturnu baštinu već i na »jezičnu stranu otoka«. Zahvaljujući povijesnoj izoliranosti hvarskih naselja, jezična se sastavnica otoka, čakavska, u određenoj mjeri očuvala čineći ovaj govor vrijednim primjerom nematerijalne kulturne baštine.

Sveta Nedija malo je naselje na južnoj obali otoka Hvara. Smjestilo se podno najvišega vrha otoka, Sv. Mikule, odnosno Sv. Nikole (628 m). Naselje je poznato po svojim strmim padinama, vinogradima, maslinicima i, u novije vrijeme, razvijenome turizmu. Tradicionalno, stanovništvo se bavilo poljoprivredom, osobito uzgojem vinove loze i maslina, a hvarska vina iz ovoga kraja, među kojima valja istaknuti plavac mali, stekla su međunarodni ugled. Osim poljoprivrede, ribolov je također bio važan izvor prehrane i prihoda. U novije vrijeme, kao što je rečeno, turizam je postao glavni gospodarski oslonac naselja pa razvoj naselja ide u tom smjeru.

Prema posljednjemu popisu stanovništva iz 2021. godine, *Sveta Nedija* ima 138 stanovnika.²

Etnici su *Svetonëdželjani/Svëtonedijani* (za muškarce) i *Svetonëdželjanke/Svëtonedijke* (za žene), a kćetiki glasi *svetonëdželjski/svëtonedijjski*.

Kada je riječ o imenu naselja, mora se naglasiti da se ono upotrebljava u dvama oblicima: kao Sveta Nedjelja i *Sveta Nedija*. Lingvistički gledano, naziv oscilira između standardnojezičnoga i dijalektnoga. U lokalome okružju dominira lik *Sveta Nedija* jer se radi o naselju koje izvorno pripada južnočakavskom ikavskom dijalektu, pa prema tome i stanovnici svoje mjesto tako nazivaju (Šipka, 1989: 24).³ Različita su tumačenja podrijetla imena. Iako se često pretpostavljalo da je naselje nazvano po svetoj Nedjelji, djevici i mučenici iz vremena cara Dioklecijana, ne postoje nikakve isprave ili dokazi da je ta svetica ikada bila posebno štovana na *svetonedijskome* području. Naime, na tom su prostoru živjeli redovnici sv. Augustina koji su bili štovatelji pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji, a ne prema sv. Nedjelji (Plenković, 2024: 7). Plenković navodi kako je vrlo izgledno da su augustinci svoju novosagrađenu crkvicu u špilji posvetili Djevici Mariji u čast, a ne svetici Nedjelji. U špilji se nalazi slika sv. Nedjelje na drvu, iako je, navodi Plenković, već na prvi pogled jasno da slika ne prikazuje tu sveticu, već nedjelju kao dan Gospodnji, dan za odmor i molitvu. U srednjemu vijeku često se upotrebljavao naziv *Mater dominica* ili *Virgo Mater Dominica* za Blaženu Djevicu Mariju, a skraćivanjem toga izraza mogao je nastati jednostavniji naziv *Dominica*, koji su Talijani preveli kao

² <https://podaci.dzs.hr/media/ixpn5qzo/si-1711-popis-stanovnistva-kucanstava-istanova-2021-prvi-rezultati-po-naseljima.pdf> (pristupljeno 3. veljače 2025.).

³ U ovom će se radu prednost dati dijalektnom obliku.

Domenica dok se u govoru lokalnoga stanovništva oblikovao u *Nedija*, a kasnije u *Sveta Nedjelja* (Plenković, 2024: 7–8).

Slika 1. *Sveta Nedija* – autor fotografije: Nikola Radovani

2. PREDMET I METODOLOGIJA RADA

U ovom će radu biti riječi o jezičnoj analizi govora *Svete Nedije* na otoku Hvaru, odnosno donijet će se fonološke, morfološke, sintaktičke i leksičke osobitosti toga govora. U ispitivanje su uključeni stariji govornici koji su čitav život proveli u *Svetoj Nediji*, čime je osigurana autentičnost govora.⁴ U razgovoru s ispitanicima upotrijebljeni su upitnici za ispitivanje čakavskih govora, kao i slobodan govor ispitanika koji se snimao, a potom i transkribirao. Ispitanici su se tijekom neformalnoga razgovora prisjećali života iz mlađih dana pričajući o običajima i zgodama iz sela. Terenska istraživanja provodila su se u dvama navratima tijekom dviju godine (18. studenoga 2023. i 13. – 15. srpnja 2024.).

⁴ U ispitivanju je sudjelovala gđa L. Z. (rođ. 1953.), koja je najviše pridonijela istraživanju vrsnim poznavanjem *svetonedijskega* govora. Ostali su ispitanici: M. M. (rođ. 1934.), P. P. (rođ. 1936.), M. P. (rođ. 1940.), V. V. (rođ. 1941.), A. M. (rođ. 1946.), Š. Z. (rođ. 1946.), A. P. (rođ. 1952.), I. K. (rođ. 1955.) i A. Š. (rođ. 1956.).

3. JEZIČNA ANALIZA

3.1. FONOLOGIJA

3.1.1. Samoglasnički sustav govora *Svete Nedije*

Samoglasnički sustav *svetonedijskega* govora sadrži sedam samoglasnika: *a*, *e*, *ɛ*, *i*, *o*, *ɔ* i *u*. Polazni dugi *a* uvijek se zatvara u *o*. Navedena je pojava zabilježena u: imenicama: *bōndā*, *dōn*, *Fōr*, *frōtri*, *fumōr*, *glōvā*, *grōd*, *grōnā*, *Ivōn*, *jōpno*, *likōr*, *pōlma*, *postolōr*, *poštivōne*, *privōlīt*, *prōh*, *rukōv*, *smolōrīt*, *strōh*, *stvōr*, *Talijōnci*, *trōvā*, *ugrōdīt*, *vrōta*; zamjenicama: *jō*, *kakōv*, *nōs*, *vōs*; pridjevima: *drōgā*, *glōdni*, *grōdjeni*, *jōki*, *mōla*, *nōjbōje*, *nōjdrāžje*, *pokvōrene*, *sōmi*, *stōra*; brojevima: *jedōn*, *dvō*; glagolima: *bet'ōrīt*, *fermōvāt*, *mlōtīt*, *obrōnīt*, *plōt'āt*, *pokōzāt*, *spōsīt*, *znōn*;⁵ česticama: *sōmo* i prilozima: *vōnka*.

Kratko naglašeno *a*, osim u dočetnome slogu i u jednosložnim riječima, redovito se dulji te postaje *ā* (Šimunović, 2011: 85): *jāma*, *kāmik*, *māma*, *pāmetan*, *Zorāt'e*.

Samoglasnici *e* i *o* u dugim se slogovima realiziraju zatvoreno, kao *ɛ* i *ɔ*: *atēnto*, *dvōr*, *fāžōl*, *gñoj*, *kōr*, *kōst*, *nōt'ū*, *tēško*.

Tablica 1. Inventar samoglasničkih jedinica u *svetonedijskemu* govoru

samoglasnik	naglašen		nenaglašen	
	dug	kratak	dug	kratak
<i>a</i>	<i>bānak</i>	<i>pajāk</i>	/	<i>mladīt'</i>
<i>e</i>	/	<i>vēli</i>	/	<i>meštrōvica</i>
<i>ɛ</i>	<i>tēško</i>	/	<i>nēt'ū</i>	/
<i>i</i>	<i>obīd</i>	<i>Splīt</i>	<i>līpā</i>	<i>šēfica</i>
<i>o</i>	/	<i>smōkve</i>	/	<i>čovīk</i>
<i>ɔ</i>	<i>kanot'ōl</i>	/	<i>glōvā</i>	/
<i>u</i>	<i>unūtra</i>	<i>ūjutro</i>	<i>rūkā</i>	<i>sulōr</i>

⁵ U nekim se glagolima promjena ne događa u infinitivu premda se u prezentu ta promjena pojavljuje: *kantāt* – *kantōn*, *kopīrāt* – *kopīron*, *krāst* – *krōdēn*, *lavurāt* – *lavurōn*, *šētāt* – *šētōn*, *znāt* – *znōn*.

Samoglasni *r* javlja se s popratnim samoglasnikom, znači kao *ar* ili *or*: *bārdo*, *čōrv*, *pārs(t)*, *sārce*, *vōrše* i sl.

Refleks je praslavenskih poluglasova u tzv. jakome položaju dao *a*, a nakon zatvaranja *o*:

bīdan, *caklō*, *danäs*, *dāška*, *dōbar*, *dōn*, *jesōn*, *kād*, *lōž*, *maglā*, *otāc*, *pās*, *sād*.

Čakavska tendencija *jake vokalnosti*, pojava prijelaza poluglasova u slabom položaju u neki samoglasnički fonem, bilježi se i u *svetonedijskemu* govoru, odnosno *vō* (< *vō) prelazi u *va*: *vāzda*, *vās*, *vazēst*, *vāzmen*. Navedena čakavska tendencija nije uvijek prisutna pa se često mogu čuti i primjeri: *udāt se*, *unūk*, *Uskārs*, *ūvik*, *užgāt*.

Realizacija praslavenskoga prednjeg nazala *ɛ iza *j*, *č* i *ž* u *a* smatra se tipičnom čakavskom pojavom. Navedena je pojava zabilježena u ponekim primjerima: *jazīk*, *požānot*, *ujōt* ‘uhvatiti’, *zajōt* ‘posuditi’, *žānot* dok se u ostalim leksemima fonem *ɛ u takvoj fonološkoj okolini ostvaruje kao *e*: *jētra*, *počēt*, *žēj*, *žēdan*.

Praslavenski stražnji nazal *ɟ i slogotvorni *ʃ redovito su dali *u*: *gōlub*, *grūb*, *mūž*, *pūt*, *rūku*, *subōta*, *sūd*, *tvojū*, *zūb*.

Ikavski refleks jata, kao jedna od temeljnih odrednica južnočakavskoga dije-lakta, dosljedno se provodi u govoru *Svete Nedije* (*ě > *i*): *bižāt*, *cīlo*, *čovīk*, *cvīt* ‘e’, *dicā*, *dīde*, *dīlīt*, *donīt*, *iūt*, *līpi*, *līpi*, *līpo*, *mīsec*, *mīsto*, *mīkō*, *natīrot*, *nedīja*, *nikō*, *nīkud*, *nīmo*, *pobīt*’, *prī*, *prīfīn*, *prīko*, *rastīrot*, *rīč*, *sīt* ‘āt’, *sikīra*, *sītīt*, *srit* ‘a’, *sīne*, *ūsrid*, *ūvik*, *vrīme*, *žīvīt*. Uz ikavski refleks jata, može se u ponekim primjerima pro-naći i ekavski refleks jata poput *cēsta* i *sedīt/sēst*. Galović i Valerijev navode kako je lik *sēst* nastao analogijom prema praslavenskome prezentskom obliku *sedq (Galović i Valerijev, 2021: 23). Ikavski refleks jata očituje se i u imenici *orīh*.

Prijevoj, odnosno prijelaz staroga korijenskog slijeda *ra* u *re* provodi se u pri-mjerima: *rēpāk*, *rēst* dok se u primjeru *ukrāst* ne provodi. Stari korijenski slijed *ro* prometnut je u *re* u imenici *grēb* (Galović, 2020: 55).

U primjerima *steplīt*, *tēpal*, *teplīnā*, *zateplīt* pojavljuje se jedna od praslaven-skih dubleta *topl-/*tepl- (Galović i Valerijev, 2021: 24).

U govoru je zabilježeno i postojanje hijata, odnosno pojava dvaju samoglasnika u nizu: *ai*: *kaīt*’; *ao*: *zaokrūžīt*; *au*: *āuto*, *kāuč*, *mjaūče*, *pāuk*; *io*: *kīosk*, *impresionīrāt*, *stacionīron*; *oi*: *proizvodīt*; *ou*: *proučīt*; *uo*: *uokvīrīt*. U primjerima *takujīn* i *ārija* javlja se razbijanje hijata, i to umetanjem sonanta *j*. Također, hijat se može razbiti i sažimanjem ili kontrakcijom: *dvonāste*, *trināste*, *četarnāste* i sl.

U *Svetoj Nediji* proteza nije toliko česta, javlja se u manjemu broju primjera: npr.: *jēpetal/ēpeta* i *jūsta*.

Ispadanje samoglasnika na početku riječi nije toliko česta pojava, ali se ipak javlja u primjeru: *kō* ‘oko’. Valja napomenuti da je u ovom slučaju ispadanje naj-vjerojatnije posljedica brzoga izgovora riječi jer se u drugim primjerima javlja u

obliku: *đko*. Slično je i s primjerom *đkolo/kōlo*. Ispadanje središnjega samoglasnika (sinkopa) pronalazi se u primjeru: *udrīt* ‘udariti’. Dočetno *i* apokopira se redovito u infinitivu: *bet’ōrīt*, *t’apāt*, *čūvāt*, *donīt*, *govorīt*, *hodīt*, *iskāt*, *izbrojīt*, *izgorīt*, *izmīslit*, *jōvīt*, *mīslit*, *odvēst*, *pōt’*, *rēt’*, *šīt*, *ugrōdīt*, *zaborāvīt* i sl. Zanimljivi primjeri apokope pojavljuju se u primjerima: *měštr Antīt* ‘meštre Antić’ i *bārb Ōnte* ‘barba Ante’, u kojima se reduciraju dočetni nenaglašeni samoglasnici prve riječi kako bi se izbjegao hijat.

Ispadanje čitavoga sloga prisutno je u primjerima: *hōmo* ‘hodimo’, *đkli* ‘odakle’, *prī* ‘prije’, *spōla* ‘spavala’, *tā* ‘teta’ (*tā Kāte* ‘teta Kate’), *vō* ‘valja’ (*vō hodīt* ‘valja hoditi’).

Galović je prilikom svojih istraživanja govora Jelse na otoku Hvaru zapazio da se u nekim riječima stare suglasničke skupine mogu razbiti umetanjem pojedinih samoglasnika, primjerice: *kuntēnat* ‘zadovoljan’ (mlet. *contento*), *žvēlat* ‘hitar, okretan, brz’ (mlet. *svelto*) (Galović, 2020: 56).

3.1.2. Suglasnički sustav govora *Svete Nedije*

Suglasnički sustav *svetonedijskega* govora sastoji se od 23 suglasnika, od čega je 16 šumnika i sedam sonanata. Distribucija suglasnika uglavnom je slobodna, odnosno svaki se suglasnik može javiti u početnoj, središnjoj te dočetnoj poziciji u riječi.

Tablica 2. Inventar suglasničkih jedinica u *svetonedijskemu* govoru

suglasnici – šumnici			suglasnici – sonanti			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>			<i>v</i>	<i>m</i>
<i>t</i>	<i>d</i>					
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>t’</i>	(<i>d’</i>)				<i>j</i>	<i>ń</i>
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>			
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>h</i>				

Fonem *h* dobro je sačuvan u *svetonedijskemu* govoru te se može pronaći u svim pozicijama: početnoj: *harmōnika*, *hlōd*, *hōt’emo*, *hodīt*, *hōlte*, *hotēl*, *hubōtnica*; središnjoj poziciji: *dohodīt*, *nahītīt*, *sūhi*, *ūho*, *varhōvak* i dočetnoj: *ēurih*, *grīh*, *Jelšānih*, *klēh*, *krūh*, *kūt’ih*, *Lūčīst’ih*, *ńih*, *prepēlicih*, *prōh*, *siromāh*, *smīh*, *Starogrājanih*, *strōh*, *Varbāńanih*, *Vōrh*. U vrlo rijetkim primjerima dolazi do gubljenja toga fonema: *đdma*, *tīt* ‘htjeti’.

Fonem *f* dio je suglasničkoga sustava ovoga govora. Javlja se uglavnom u riječima stranoga podrijetla: *falīt, faměja, fibra, fremăt, frôtar, fumôr, furěšt, garīful, kafă, priřin, šěfica, šofěr*.

Slijed *hv-* u *svetonedijskemu* govoru zamijenjen je fonemom *f*: *fôlă, fôlīt, Fôr*.

Fonem *t'* vrlo je palatalan: *biť'e, kũť'a, pôt', svit'ă, t'ăt'a, vêt', Zorăt'e*.

Praslavenski **dj* u većini je primjera dao fonem *j*: *gôšpoja, mějja, mlăji, slăji, tũji*.

Stara skupina *-jd-* čuva se u prezentskim oblicima glagola **iti*: *dôjden, izôjden, nôjden*. Isto se događa i u imperativu navedenih glagola: *dôjđ, izôjđ, nôjđ*.

Fonem *č* izgovara se umekšanije (»kao srednje č« [č]).

Na mjestu fonema *ž* u govoru dolazi fonem *ž*: *žěp, svjědožba*.⁶

Delateralizacija *l* u *j* redovita je pojava u *svetonedijskemu* govoru, što pokazuju primjeri: *bôje, dăje, grôbje, jũbôv, jutika, kadũja, nedľja, pištôj, pôje, prijatějstvo, vajăt, zdrôvje, zemjă, žũj*.

Jedna od temeljnih odrednica govora duž jadranske obale jest prijelaza dočetnoga *-m* u *-n*. U *svetonedijskom* pojava se dosljedno provodi, i to u: imenicama (I jd.): *mulěn, sikũron, kait'en*; zamjenicama: *mojĩn, negôvin, svojĩn, tvojĩn*; pridjevima: *grũbin, lĩpin, môlon, visôkon*; brojevima: *dvastôsân, sědan, ôsan*; glagolima (1. l. jd. prezenta): *govôrin, grěn, kapĩn, pôčmen, pričon, prôvjon, sãn, sĩtin, spomũnen, tarčĩn, znôn* i prilozima: *pũtěn*.

Dočetni *-l* različito se realizira. Čuva se u imeničkim riječima: *ôndjel, dũl, ferôl, pakôl, pěpel, posôl, vărtal, deběl, tôpal, věsel*. Dočetni *-l* reducira se u glagolskom pridjevu radnom muškoga roda u jednini: *bĩ, dũlĩ, kũpĩ, obrônĩ, razbĩ, spôsĩ*.

Za ovaj je govor karakteristično i pojednostavnjivanje suglasničkih skupina. Zabilježeno je: slabljenje sloga (*č > š, c > s, t' > j*): *Gărska, kvôška, măška, pôj, rěj, věj*; (*d > l*): *ôl, ôlma, poldĩzola, pũl, sũl*. Slijede i redukcije šumnika u središnjem slogu: *bomě, prěsjednik, prěstava, splĩski*.

U nekim se primjerima uklanjaju netipični suglasnički skupovi tako da se prvi član reducira: *t'êr, kô, sovăt, šenĩca, tĩca, tĩčica*.

Fonem *v* ostvaruje se u svim pozicijama: *crikva, děvet, đivji, govôrimo, jôvĩt, năvar* 'navrh', *prôtiv, rukôv, smôkov* (G mn.), *světăc, svêt'enik, ũvik, vazĩmot, vělika, věšta, vĩdin, vĩkendica, volĩt, vônka, vôrĥ, vrôta*. Ipak, redukcija fonema *v*, a time i pojednostavnjivanje suglasničkih skupova ostvaruje se u primjeru *sarbĩ* 'svrbi'.

⁶ Iako se očekivalo da će ispitanica upotrijebiti leksem s ikavskim refleskom jata, to se nije dogodilo. U više navrata je upotrijebljen leksem u navedenome obliku.

U skupu *vs* (< *wbs) redukcijom poluglasa i metatezom ostvario se oblik *sv*: *sväk, svè, svèga, svi*, osim u primjeru *väs ‘sav’ (väs je bi mòkar)*, u kojemu metateza nije provedena jer je *šwa* u jakome položaju dao *a* (Galović i Valerijev, 2021: 29).

Intervokalni *ž* zamijenio se s *r* u prezentu glagola *moći* (< *mogti): *mòreš, mòre, mòremo, mòrete, mòredu* (ali *jò mògu*). Prijelaz *ž > r* vidi se u primjeru *nin-dir*, u kojemu je *r* ostatak praslavenske čestice *že (Galović i Valerijev, 2021: 29).

Šćakavizam, odnosno prijelaz skupova *stj i *skj u *št* redovito se provodi u govoru *Svete Nedije*: *godìšt ‘e, klìšt ‘à, Lùčìšt ‘e, pùšt ‘àt, št ‘èta, št ‘pàt, št ‘òp*.

Skupina *čr* čuva se u primjerima *čarnòj, čarnèn, čòrn, čòrv, črìvo*.

Skup *št* u čakavaca razvio se na dva načina: iz staroga skupa *čt*: *poštèn, poštìvàt* te od skupa *st* u posuđenicama (na sličan način, od skupa *sp* i *sk* nastaju i skupovi *šp* i *šk*) (Moguš, 1977: 83): *fèšta, gùšt, škātula, škùre, špòrko*. Iznimke su riječi *skriña* i *spìla*, u kojima ne dolazi do razvoja palatalnih skupova.

Praslavenske skupine *zgj i *zdj prelaze u *žj* u primjerima: *gròžje, gvòžje, mòžjani, zvižjot*.

Asimilacija suglasnika ponekad se događa u primjerima: *čvòrčàk* (premda se javlja i oblik *cvòrčàk*), *ošùšit* (češći je oblik *osùšit*).

Disimilacija suglasnika javlja se u primjerima: *travèsa, pòntit, pòčmen, zapàmetit*.⁷ Za ovoga istraživanja potvrđen je oblik *gũmno*, dakle bez disimilacije.

Skupina *gn-* prešla je u *gñ-*: *gñzdò, gñòj*.

U riječi *caklò* stari se konsonantski skup *st* metatezom ostvario kao *c*.

Stari skup *sl-* u riječi *slìva* čuo se u jednoga ispitanika.

3.1.3. Naglasni sustav govora *Svete Nedije*

Svetonedijski govor ima tri naglasaka: kratki silazni naglasak (*à*), dugi silazni naglasak (*â*) i akut (*ã*) te prednaglasnu duljinu. Distribucija naglasaka uglavnom je slobodna te svaki naglasak može stajati u početnoj, središnjoj te dočetnoj poziciji u riječi.

Kratki silazni naglasak javlja se u jednosložnim riječima: *čà, kàd, krùh, Splìt, vèt ‘*; u početnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *gòdišt ‘* (G mn.), *ìmon, kontàkt, pòčmen, vèčer* i *bàlavica, pòčeli, tìčica*; u središnjemu slogu višesložnih riječi: *dogodìlo, Dubòvica, govòrin, hodìli, nedìja*; u dočetnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *kosìt ‘, bomè, kafà, iskàt, čovìk* i *izgorìt, lavuràt, okuzàt, pozobàt*.

Dugi silazni naglasak javlja se u jednosložnim riječima: *Bòg, dvò, pèt, prì, stròh*; u početnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *Ônte, bòrba, nèma, sòmo* i *nòjbòje, Várošanin*; u središnjemu slogu višesložnih riječi: *butìga, našmìnkala*,

⁷ U razgovoru je zabilježen navedeni oblik samo u jedne ispitanice. Češće se upotrebljava oblik *zapàntit*.

šetemôna, tragêdija, žurnôta; u dočetnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *jedôn, nîsôn, obîd, parî, smîjô* i *iskarcô, lavurô, okužô, razumiš, zapîsô*.

Akut se javlja u jednosložnim riječima: *grên, jô, pût, tî*; u početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *mâma, nîmo, stvôri* (N mn.), *t'ât'a, vrôta* i *Jâgodna, pâmetna*; u središnjemu slogu višesložnih riječi: *iskontrâli, objâsnila, pokvôrene, Zorât'e*; u dočetnome slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *kantûn, likôr, pošt'er, stojî* i *fabricêr, salamûn, sedandesêt, šezdesêt*.

Prednaglasna se duljina čuva te se pojavljuju samo ispred silaznih naglasaka: ispred kratkoga silaznog naglasaka: *bet'ôrît, mlîkà* (G jd.), *nêt'û, prošêtât, pûtà* (G jd.), *rukôvê* (A mn.), *svêtâc* i ispred dugoga silaznog naglasaka: *dîlî, kûpî*.

U govoru je zabilježeno preskakanje naglasaka na proklitiku (neoslabljenom pomicanje): *î devet, pûl doma, û Dol, û glovu, û Kutal, û more, û poje, û doma*. Zabilježeno je i preskakanje silaznoga naglasaka na česticu *ne* u primjerima: *nê znon, nê znoš* te pomicanje naglasaka na prijedlog uz njegovo duljenje: *nâ grebe, nâ more, nâ noge, nâ ruke, zâ not'*.

3.2. MORFOLOGIJA

3.2.1. Imenice

U imenice *a*-vrste spadaju imenice muškoga i srednjega roda s nastavkom *-a* u genitivu. Imenice muškoga roda u nominativu jednine imaju nastavke *-ø* ili *-o*.

Imenice muškoga roda s nastavkom *-o* uglavnom su osobna imena ili riječi stranoga podrijetla: *Gâšo, Ívo, Jovîto, Mârio, Milênko, Pêro, Šôrdo*. Osnova ovih imenica u svim se padežima, osim u nominativu i vokativu, proširuje suglasnikom *-t*: *Gâšota* GA jd. – *Gâšotu* DL jd. – *Gâšoton* I jd., *Ívota* GA jd. – *Ívota* DL jd. – *Ívoton* I jd.

Neke od imenica muškoga roda s *-ø* nastavkom u nominativu jednine mijenjaju naglasak u genitivu: *brôd – brôda, dvôr – dvôrâ, Fôr – Fôrâ, grêb – grêba, kantûn – kantûnâ, likôr – likôrâ, obîd – obîda, postolôr – postolôrâ, pût – pûtâ*. U pojedinih, pak, nema nikakvih promjena: *čovîk – čovîka, dôn – dôna, krûh – krûha, Splît – Splîta, strôh – strôha*.

Kod nekih se primjera dokida *a* u zadnjemu slogu svih padeža osim nominativa: *bânak – bônka, Lovrînac – Lovrînca*, a u primjerima: *svêtâc – svôca, zubâtac – zubâca* zabilježeno je ispadanje *t* i *d* ispred *c*.

U nominativu, dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica muškoga roda sibilizacija se uglavnom provodi: *bubrîzi – bubrîzima, divjôci – divjôcima, težôci – težôcima, unûci – unûcima*.

U akuzativu jednine muškoga roda bilježe se nastavci $-\emptyset$ i $-a$, pri čemu se nastavak $-\emptyset$ upotrebljava kada se imenicom imenuje neživo: *brôd, Fôr, hotêl, kanot'ôl, krž, pajäk, tràktor*; a nastavak $-a$ kada se imenuje živo: *brâta, čovika, fabricêrà, pasà, postolôrà, poš't êrà, Splît'anina, tovâra, zêca*.

U instrumentalu jednine imenica muškoga roda koje završavaju nepalatalnim suglasnikom bilježi se nastavak $-on$: *brôdon, Ívoton, jazîkon, Mâteton, tràktoron, žmûlôn*. U imenicama koje najčešće završavaju palatalnim suglasnikom, bilježi se nastavak $-en$: *kjûčêñ, kôncen, mîšen, mûžen, nôžêñ*.

Kratka množina dosljedno se provodi u jednosložnim imenicama te u nekim dvosložnim imenicama muškoga roda: *brôdi, grôdi, kjûčî, mîši, nôžî, rôzi, vûci, zêci, gôlubi, poslî, vêpri*.

U genitivu množine imenica muškoga roda bilježe se dva nastavka: $-\emptyset$ i $-ih$: *dîl, dôn te êurîh, fišêkih, garîfulîh, jâstogîh, Jelšânih, lancûnih, môbitelîh, momêntîh, Starogrâjanîh, Varbânanîh*.

U genitivu jednine imenica srednjega roda bilježe se dva nastavka: $-\emptyset$ i $-a$: *Lûčîšt', Zastrâžîšt' te mîsta, pôja*.

Nazivi nekih naselja ili uvala na otoku Hvaru također su u srednjemu rodu u jednini: *Lûčîšt'e, Zorât'e, Brûsje, Vêlo Grôbje, Zastrâžîšt'e*, premda se pojavljuju i primjeri srednjega roda u množini: *Sêlca* (kod Bogomolja).

Imenice *bilônce* i *žumônce* u srednjemu su rodu.

U genitivu množine imenica srednjega roda također se ostvaruju dva nastavka: $-\emptyset$ i $-ih$: *dôrv, gôdišt', jôj 'jaja' te pôjih, selîh*. Imenice *mîst* i *mîstih* te *stabôl* i *stablih* mogu imati jedan ili drugi nastavak.

Imenice ženskoga roda dijele se na imenice e -vrste kojima osnova završava nastavkom $-a$ i na imenice i -vrste kojima osnova završava suglasnikom.

Imenicama e -vrste pripadaju *pluralia tantum* imenice poput: *gât'e, grâbje, nôžice, očôlê, Pîtve*.

Imenice stare r -osnove pripojene su deklinaciji e -vrste: *mâter* (*mâtere* G mn.) i *t'êr* (*t'erô* G mn.).

U dativu i lokativu imenica ženskoga roda u nekim se primjerima ne provodi sibilizacija: *Áfriki, bânki, dâski, jâbuki, slîki* premda su neki ispitanici uz navedene primjere naveli i primjere sa sibilizacijom.⁸

⁸ Celinić i Menac-Mihalić iznose svoja zapažanja o sibilizaciji u govoru Pitava i navode kako Hraste u svojem radu ističe: »(...) starija generacija kod imenica provodi sibilizaciju (*nozi, rûci, u jûsî, junôci, svidoci; vûci te izîli*), a u mlađe rezultati se te promjene dokidaju (*nogi, rûki, svidoki*)« (Celinić i Menac-Mihalić, 2008: 29). Valja uzeti u obzir da je Hraste svoj rad *Čakavski dijalekat ostrva Hvara* objavio davne 1937. godine.

U instrumentalu se jednine nastavak *-on* sustavno primjenjuje: *glōvōn, nogōn, poljoprivredon, puškon, sikiron, zemjōn*.

U genitivu množine imenica ženskoga roda pojavljuju se dvojaki nastavci: *-ø* i *-ih*: *kūt', litor, Pītov, smōkov, trišōn*⁹ premda je učestaliji nastavak *-ih*: *gājbih, kalcētih, kīrih, lāmpih*.

U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica *e*-vrste dosljedno se javlja nastavak *-ima*: *crikvima, kūt'ima, lopātima, ōbavezima, vēštima, žēnskima*.

Imenicama *i*-vrste pripadaju riječi poput: *bōlest, jubōv, kōst, pāmet, rič, sōl* koje u genitivu, dativu, lokativu i instrumentalu jednine dobivaju nastavak *-i*: *bōlesti, jubāvi, kōsti, pāmeti, riči, sōli*.

U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenice *i*-vrste dobivaju nastavak *-ima*: *bōlestima, jubāvima, kōstima, ričīma*.

3.2.2. Zamjenice

Osobne zamjenice u *svetonedijaskemu* govoru imaju oblike: *jō, tī, ōn, onā, onō, mī, vī, onī, onē, onā*. Od jezičnih posebnosti može se izdvojiti instrumental jednine i množine: *mēnon, tēbon, nīn, nōn, nōn, vōn, nīma*. Primjeri *nōn* i *vōn* čuju se u dativu i lokativu: *Kā smo mī dōšli na nāš terēn i vīdili kūt'e, da je lakō nōn dōt' do Jāgodne, a onđā onī pobīgli t'ā puđ Plāže*. Zamjenica *nōn/nūn* pojavljuje se i u dativu i lokativu: *Nī tī nōn dōšla Pērka, nēgo Pērka!; Mēne su dōnili nūn, sa dvī šetemōne*. U genitivu i akuzativu zamjenica *onī* glasi *ih*: (...) *t'apāla ih vēlika kīša; I spōsī ih je*; a u dativu i lokativu nenaglašeni oblik glasi *in* ili *ni*: *Ča sī in rēko?; (...) jedōn pūt ni je istūko bōb onī grōd*.

Povratna zamjenica ima oblike: *sēbe* G jd., *sēbi* DL jd., *sēbe/se* A jd., *sēbon* I jd.

Posvojne zamjenice glase: *mōj – mojā – mojē, tvōj – tvojä – tvojë, nēgōv – nēgōva – nēgōvo, nēzīn – nēzīna – nēzīno, nāš – nāša – nāše, vāš – vāša – vāše, nīhov – nīhova – nīhovo*. U genitivu i akuzativu posvojna zamjenica *mōj – mojē* glasi *mōga* ili *mōjēga*; dativ i lokativ glase *mōjēmu*; instrumental glasi *mōjīn*. Posvojna zamjenica *mōjä* u genitivu glasi *mōjë*; u dativu, lokativu i instrumentalu *mōjōn*, a u akuzativu *mōjū*.

Genitivni lik posvojne zamjenice *nāš – nāše* glasi *nāšega*; dativ i lokativ glasi *nāšemu*; instrumental glasi *nāšin*. Posvojna zamjenica *nāša* u genitivu glasi: *nāše*; u dativu i lokativu *nāšoj*; u akuzativu *nāšu*; u instrumentalu *nāšon*. U dativu, lokativu i instrumentalu množine upotrebljava se oblik *nāšin*.

Posvojna zamjenica *nēgōv* u genitivu glasi *nēgōvega*; u dativu i lokativu *nēgōvemu*; u akuzativu *nēgōv*; u instrumentalu *nēgōvin*. U dativu i lokativu zamje-

⁹ U nekim je imenicama (*litor, Pītov, smōkov, trišōn*) u genitivu množine umetnut samoglasnik *a* (> *o*).

nica *ńegõva* glasi *ńegõvoj*. Posvojna zamjenica *ńezîn* u genitivu glasi *ńezînega*; u dativu i lokativu *ńezînemu*; u akuzativu *ńezîn*; u instrumentalu *ńezînin*.

Povratno-posvojna zamjenica glasi *svõj – svojã – svojẽ* i deklinira se kao posvojna zamjenica *mõj – mojã – mojẽ*.

Pokazne zamjenice *ovaj – ova – ovo, taj – ta – to* i *onaj – ona – ono* pojavljuju se u obliku *ovîn/ovî – ovã – ovõ, tîn/tî – tâ – tõ, onîn/onî – onã – onõ*. Genitivni lik zamjenica *ovîn/ovî – ovõ* glasi *ovẽga*; dativ i lokativ glase *ovẽmu/ovẽmu*. Dativ i lokativ zamjenice *tã* glasi *tõj*. Zamjenice *takav – takva – takvo, ovakav – ovakva – ovakvo* i *onakav – onakva – onakvo* dolaze u oblicima *tãki – tãka – tãko, ovãki – ovãka – ovãko* i *onãki – onãka – onãko*. Pojavljuju se i oblik *takõv – takõva – takõvo* te *onakõv – onakõva – onakõvo*.

Od upitno-odnosnih zamjenica mogu se izdvojiti zamjenica *kõ* i *čã*: *Kõ je pũco?*; *Kõ je tõ bî?*; *Kõ bi tõ nõšo vêt?*; (...) *zaklopîli su vrõta i čekoli da kõ ukrõdẽ i govõridu nẽt'e nõko*.; *A kantãli smo petnãste gõdišt' u klãpi, sãd věj nõmo kõ*.; *Čã ìmoš tî za marẽndu?*; *Čã jẽ za obid?*; *Tî nẽ znoš čã jẽ gũmno*.; *A tãko mõra bî, čã t'ẽmo, kakõ jẽ da jẽ*.; *Naprãv tõ čã sãn ti rẽkla!*

Zamjenica *čõ* često se čuje u *svetonedijskemu* govoru te se njome izražava upitnost, ali se pojavljuje i u značenju 'nešto, bilo što': *A kõmu t'u čõ rêt?*; *Vajã t'e mi čõ sprẽmîl*.

U govoru se čuju i kompoziti: *zõč 'zašto' põč 'pošto', nõč 'na što', ùč 'ušto'*.

Zabilježene su i neodređene zamjenice: *čagõda: Dõj mi čagõda za izîst!*; *kogõda: Kogõda je bî, nî bî zadovõjan; nõšta*.; *Mirnîji je bî žívõt, nî se imãlo kãd mîslit na vrũt'inu ni nõšta*.; *ništõ 'nešto': Bõže, mõraju ništõ izmîs(l)it*.; *Ništõ šîjen, pa onõ mãlo pjevũšin*.; *svãšta: Svãšta su mi prõvjãli o nẽmu*.; *bilo čõ 'bilo što': Donẽs bilo čõ iz skrîñe*.; *nikî 'neki': Kũpîla je nikî sprẽj*.; *nîko 'nitko': Nîko nî okužõ! Od šesnãste nõs nîko ne bî okužõ ni dõma ni nîkud*.; *nikõ 'netko': A nikõ mẽ je vîdi da sãn jõ dõšla, nikõ je vîdi da je Pẽrka iz Svẽte Nedîje dõšla*.; *svãk 'svatko': Svãk kõ dõjde, govõri da je lîpo*.

Od upitnih i odnosnih pridjevskih zamjenica mogu se izdvojiti: *kojî/kojîn – kojã – kojẽ*: (...) *ovãko jedõn gvõzd kojî ìmo šũpjinu u sridinũ*; *Nẽ znon kojîn dõn je bî kãd su je onî dõnili* (...); *čikõv – čikõva – čikõvo: Čikõv je ovõ mõbitel?*; *Čikõva je mõla?*; *kakõv – kakõva – kakõvo: Mîslin kakõ t'u rêt, kakõv je õdnos*.; *Kakõva ti je mãkina?*; *kolîki – kolîka – kolîko: Sã zamîsli kolîko je tõ tribãlo mũke; Nẽ znon kolîko smo gõdišt' imãli*.; *Kolîka je narẽsla!*

Neodređena zamjenica *vãs* upotrebljava se u *svetonedijskemu* govoru, a prisutna je u oblicima: *vãs – svî – svã – svẽ*. Pojavljuje se u primjerima: *Vãs je bî mõkar*.; (...) *rẽkla san, svẽ san slagãla*.; *svã ovã põja*.

Zamjenički pridjev *sãm* čuje se u primjerima: *Åjme dîco mojã, a kakõ ste tõ sõmi dõšli, a kakõ t'ete nõse*.; (...) *znãla sãn jer sã věj prî bila, nîsõn bila somã prî*.

3.2.3. Pridjevi

Kada je riječ o određenome i neodređenome obliku pridjeva, mora se reći da tu nema jasne granice. Naime, u predikatnoj funkciji najčešće dolazi neodređeni oblik: *Jedôn je pōseбно bí lîp, Frâne. Škòlovan, pāmetan, zgòdan; U onò vrîme kà sa jò bí mlòd, nōse pedesē gòdišt' sād ìmon osandesēt i četìri. Bí je žìvòt... jò bí tēžak, ali je bí dalekò mirnìji, bòji takorèt' nēgo sād; Bāra je bí salamûn, pāmetan; (...) mēni je onā bíla strāšno drògā, ali je bíla... nē znon... tēškā òsoba... ìnače je bíla dobrā; (...) onā tí je bíla pāmetna, načítana, nēma tòte.* U atributnoj funkciji uglavnom se pojavljuje u određenome obliku: *jedôn vèliki ògromni àuto; na svēčani plēs; i ondā òde na pašurāte Svēti Jûraj; (...) a tá stōra kozā (...) nēt'e onā da grē.* U primjerima: *Otāc je bí pokòjan u vòjsku; Tò si tí ka i pokòjan Pardēra;* upotrebljava se neodređeni oblik *pokòjan* u atributnoj funkciji.

Određeni oblik pridjeva u muškome rodu jednine ima nastavak *-i* u N i V (*lîpi*), *-ega* u G i A (*lîpega*), *-emu* u D i L (*lîpemu*) te *-in* u I (*lîpin*). Pridjevi srednjega roda u jednini imaju nastavak *-o* u N, V i A (*lîpo*) dok su u ostalim padežima jednaki pridjevima muškoga roda u jednini. Pridjevi u ženskome rodu u jednini imaju nastavak *-a* u N i V (*lîpā*), *-e* u G (*lîpe*), *-oj* u D i L (*lîpoj*), *-u* u A (*lîpu*) i *-on* u I (*lîpon*).

U množini pridjevi muškoga roda imaju nastavak *-i* u N i V (*lîpi/lîpi*), *-ih* u G (*lîpîh*), *-ima* u D, L i I (*lîpîma*) i *-e* u A (*lîpe*). U srednjemu rodu imaju nastavak *-a* u N i V (*lîpā*) dok su u ostalim padežima jednaki pridjevima u muškome rodu. U ženskome rodu pridjevi imaju nastavak *-e* u N i V (*lîpe/lîpe*) te su u ostalim padežima jednaki pridjevima u muškom i srednjem rodu.

Posvojni pridjevi načinjeni od muških imena imaju nastavke *-ov* ili *-in*¹⁰: *Āntunov, Bôrisov, Dòminikov, Fîlipov, Mārinov, Nîkov, Pètrov, Šîmunov* te *Bôrnin, Jûricin, Lúkin, Nîkicin, Nîkolin*. U mnogim se posvojnim pridjevima od muških imena interpolira suglasnik *-t-* prije nastavka *-ov*: *Āndrotov, Āntetov, Āvetov, Māri-otov, Mārkotov, Šîmetov, Tònetov/Tònijev, Vlādetov*. Posvojni pridjevi načinjeni od ženskih imena imaju nastavak *-in*: *Ānin, Īvanin, Lînin, Mājin, Marîjin, Nèlicin, Pāvicin, Tònkin*. Pripadnost obiteljskoj lozi, roditelju ili bračnome drugu izražava se imenom ili prezimenom u genitivu: *Āntun Drāgota, Īvo Celine, Nēnota, Marîja Rēit'înih, Mòndica Vlastel'înovih, Šîme T'ur'înovih*.

Komparativ se u *svetonedijskemu* govoru tvori sufiksima *-ji* i *-iji*: *dēbji, lāšni, lîpji, mēkji, mlāji, slāji, šrji, vîšji* te *mirnìji, punìji, starìji, teplîji, tvardîji, važnìji*. Od pridjeva sa supletivnom osnovom mogu se izdvojiti primjeri: *bòji, gòri, māni, vèt'i, vîšji*.

¹⁰ Navedeni se nastavak javlja u muških imena s nastavkom *-a* u nominativu jednine.

Superlativ se tvori prefiksom *naj-* (*noj-*) i komparativom te ima dva naglaska: *nôjbôji*, *nôjdrâžji*, *nôjgôri*, *nôjmâni*, *nôjmirnîji*, *nôjstarîji*, *nôjteplîji*, *nôjvêt'i*.

Prefiks *naj-* pojavljuje se i primjerima *nôjgôrni* i *nôjdôni* premda *gôrni* i *dôni* nisu komparativi. Osim toga, može se čuti i u kombinaciji s prilogom *nôjprî*.

3.2.4. Brojevi

Glavni brojevi od jedan do deset glase: *jedôn*, *dvô*, *trî*, *četîri*, *pêt*, *šêst*, *sêdan*, *òsan*, *dêvet*, *dêset*. Navode se i brojevi od 11 do 19: *jednâste*, *dvonâste*, *trinâste*, *četarnâste*, *petnâste*, *šesnâste*, *sedamnâste*, *osamnâste*, *devetnâste*. Desetice glase: *dvôdeset*, *trîdeset*, *četardesêt*, *pedesêt*, *šezdesêt*, *sedandesêt*, *osandesêt*, *devedesêt*.

Stotice su: *stô*, *dvîsta*, *trîsta...*, *pêsto*, *šêsto...*, *òsansto...*

Umjesto *tisuća* rabi se leksem *mijôr*.

Kada je riječ o deklinaciji glavnih brojeva, deklinira se broj *jedôn* – *jednâ* – *jednô*: u muškome i srednjemu rodu deklinacija glasi: *jednêga* GA jd., *jednêmu* DL jd., *jednîn* I jd; u ženskom rodu glasi: *jednê* G jd., *jednôj* DL jd., *jednû* jd. A, *jednôn* I jd.

Redni brojevi od jedan do deset glase: *parvî*, *drûgi*, *trêt'i*, *četvôrti*, *pêti*, *šêsti*, *sêdmi*, *òsmi*, *devêti*, *desêti*. U *svetonedijskemu* govoru *parvî dôn* označava pone-djeljak.

Brojevne imenice koje označavaju osobe muškoga spola, poput *dvojîca*, *trojîca*, *četvorîca*, redovito se rabe u govoru. Osim toga, rabe se i brojevne imenice *dvôje*, *trôje*, *četvero*, *pêtero* i sl.

3.2.5. Glagoli

U govoru *Svete Nedije* zastupljeno je pet jednostavnih (infinitiv, prezent, imperativ, glagolski pridjev radni i glagolski pridjev trpni) i šest složenih (perfekt, pluskvamperfekt, futur I., futur II., kondicional I., kondicional II.) glagolskih oblika.

Infinitiv se tvori od infinitivne osnove i nastavka *-t* ili *-t'*. Kao što je navedeno u poglavlju o fonologiji, infinitiv u *svetonedijskemu* govoru sklon je redukciji do-četnog samoglasnika *-i*.

U infinitivu glagola II. vrste dosljedno se upotrebljava morfem *-ni-*: *brînit*, *dîgnit*, *iznîknit*, *klêknit*, *krênit*, *maknît*, *navîknit*, *potonît*.

Prezent se tvori od prezentske osnove i prezentskih nastavaka. Razlikuju se tipovi: *molôjen*; *kantôn*, *šêton*; *obahôdin*, *čîstin*. U 1. licu jednine redovito dolazi nastavak *-n*, osim u primjerima: *hôt'u*, *môgu*, *nêt'û*. U 3. licu množine zastupljen je nastavak *-du*: *grêdû*, *hôt'edu*, *kantôdu*, *môlidu*, *pîjedu*, *pîšedu*, *prâvidu*, *putûjedu*, *štîjedu*, *vôlidu*, *žêredu*.

Svršeni prezent glagola *bît* konjugira se na sljedeći način: *bûden* – *bûdeš* – *bûde* – *bûdemo* – *bûdete* – *bûdedu*. Nesvršeni prezent u naglašenom obliku glasi: *jesôn* –

jesĩ – jō – jesmō – jestě – jesũ. Nenaglašeni oblik glasi: *san/son, si, je, smo, ste, su*. Negacija glasi: *nĩsón – nĩsĩ – nĩ – nĩsmō – nĩstě – nĩsũ*.

Glagol *tĩt/iĩt* 'htjeti' u konjugaciji glasi: *hõt'u – hõt'eš – hõt'e – hõt'emo – hõt'ete – hõt'edu* u naglašenom obliku i *t'u – t'eš – t'e – t'emo – t'ete – t'edu*. Zanižekani oblik glasi: *nět'ũ – nět'eš – nět'e – nět'emo – nět'ete – nět'edu*.

Slijed *-jd-* ovjeren je u složenicama glagola 'ići': *dōjden, izōjden, nōjden*.

Galović i Valerijev (2021: 52) navode kako se infinitiv te ostali oblici glagola 'ići' ne upotrebljavaju, ali se navedeni glagol redovito upotrebljava u prezentu: *grěn – grěš – grē – grēmō – grětě – grēdũ*.

Glagol 'živjeti' u infinitivu glasi *žĩvĩt*. U konjugaciji su potvrđeni oblici: *žĩvẽn – žĩvěš – žĩvě – žĩvěmo – žĩvěte – žĩvědu*.

Negacija glagola 'imati' u infinitivu se pojavljuje u obliku *ne imăt*, a konjugacija glasi: *nĩmon – nĩmoš – nĩmo – nĩmomo – nĩmote – nĩmodu*.

Glagol *jĩst* 'jesti' u prezentu glasi: *jĩn, jĩš, jĩ, jĩmō, jĩtě, jĩdũ*.

Imperativ se tvori od prezentske osnove i nastavaka za imperativ: *-ø, -mo, -te* (*hōd – hōmo – hōte, lăž – lăžmo – lăšte, rēc – rēcmo – rēcete*), *-i, -imo, -ite* (*vazmĩ – vazmĩmo – vazmĩte*) i *-j, -mo, -jte* (*pōj – pōjmo – pōjte, izbrōj – izbrōjmo – izbrōjte, glědoj – glědojmo – glědojte*).

Niječni oblik imperativa tvori se na dva načina: česticom *ne* i imperativom: *ne hōd, ne jĩj, ne pĩj, ne lĩd* te pomoću posebnih oblika *nemōj – nemōjmo – nemōjte* i infinitiva: *nemōj govorĩt, nemōjmo se svădit, nemōjte dĩrăt*.

Nastavci za glagolski pridjev radni glase: *-ø, -la, -lo, -li, -le, la*. Poput većine čakavskih govora, u glagolskim pridjevima u muškome rodu javlja se insularizam, odnosno redukcija dočetnoga *-l* (Brozović, 1998: 84). Slijede ogledni primjeri: *bĩ – bĩla – bĩlo – bĩli – bĩle – bĩla, ĩšo – ĩšla – ĩšlo – ĩšli – ĩšle – ĩšla*.

Glagolski pridjev trpni sastoji se od infinitivne ili prezentske osnove, nastavaka: *-n, -en, -jen, -ven, -t*, i nastavaka za rod i broj: *grōd'en, izlōžen, ožěnen, pokvōren, provedēn, pũknet, sakrivēn, spōjen, uknĩžen, zapĩšen, zatvōren*.

Perfekt tvori se od nenaglašenoga prezenta pomoćnoga glagola *bĩt* i glagolskog pridjeva radnog: *Īnaće je bĩla dobră, a mēne je obožăvala; Sōmo znōn da je tō bilo sēdme i ōsme jer je tăd Vĩnko bĩ u vōjsku.; Bĩlo non je lĩpo ka jě bilo lĩpo vrĩme, ondă smo se ũvik igrăli i ũvik smo nikōga vũkli ko sēbe*. U upitnim oblicima koriste se samo dugi oblici prezenta: *Jesĩ vĩdi?; Jestě bili na fěstu?; Jesmō bili pasōno godĩšt'e?*

Pluskvamperfekt tvori se od pomoćnoga glagola *bĩt* i glagolskoga pridjeva radnog: *Pokōjan t'ăt'a bi mi se bĩ ũvik smĩjō kă bi mu bĩla pričăla.; I prĩ kăd bi bĩla napravĩla nevěra ondă su prăvĩli se, pũcoli su se măškule.; Dōn Ānte je bĩ těk dōšo.; A pošt'ěrĩ su ti bĩli prĩko vōrhă hodĩli*.

Futur I. tvori se od nenaglašenog prezenta glagola *tīt/itīt* ‘htjeti’ i infinitiva određenog glagola: *Kakò t’u rèt’?*; *Jò von sùtra nēt’ù šīt, sùtra t’u prošētāt.*; *Grèn pa t’u pòt’ do Tònkice.*; *Onì t’edu te odvèst.*

Futur II. tvori se spajanjem svršenoga prezenta pomoćnoga glagola *bīt* i glagolskoga pridjeva radnog određenoga glagola. Neki su primjeri: *Ka bùdemo išli u Fòr...*; *Àko bùde dōšo, dāt’u mu kèsu.*

Kondicional I. tvori se od (posebnoga) oblika glagola *bīt* (*bīn, bīš, bī, bīmo/ bīsmo, bīte/bīste, bīdu*) i glagolskoga pridjeva radnog određenoga glagola: *Tàko da te ništa nī mòglo impresionīrāt da biš ništò bōje.*; *Jò bīn ostāla dōma.*

Kondicional II. tvori se od kondicionala sadašnjega pomoćnog glagola *bīt* i glagolskoga pridjeva radnog određenoga glagola: *Sě se zapūstīlo, pri je bī līpi živòt, bi bīli ostāli kupañīju ù večer, a pogotòvo za Božīt’ onū kumpañīju bi bili ostāli po cīli dòn,* u kojemu se glagolski pridjev radni upotrebljava u množini, umjesto u jednini.

3.2.6. Prilozi, prijedlozi, veznici, čestice i uzvici

Prilozi nastali od pridjeva imaju nastavke *-o* ili *-e*: *barzò/žvèlto, grūbo, hlòdno, līpo, mīrno, vrūt’e*. Takvi se pridjevi mogu i stupnjevat: *bòje, gòre, lāšne, līpje, nižje, vīšje*. Od ostalih se priloga mogu izdvojiti: *alavīja, atēnto* ‘pozorno’, *bārž* ‘možda’, *debòto* ‘skoro’, *dòkli* ‘dokle’, *jūšto* ‘točno’, *lītos, nīndir* ‘nigdje’, *nòjpri* ‘prvo’, *odòvna* ‘odavno’, *ozgòre/odozgòre/oduzgòre, pīnku* ‘malo’, *pròpju* ‘baš’, *pūsti* ‘u velikoj količini’, *tòte* ‘tu’, *ūnde* ‘ondje’, *ūzbardo*.

U *svetonedijskemu* govoru mogu se izdvojiti i neki prijedlozi: *nāvar* ‘navrh’, *òba* ‘o’, *pòdan* ‘ispod’, *pū/pūl* ‘put’, *šòto* ‘ispod’.

Od veznika u *svetonedijskemu* govoru mogu se izdvojiti primjeri: *makòr, nònki/nònkli* ‘ni, niti’, *pòk* ‘pa’.

Od čestica se može istaknuti *ad* koja se koristi umjesto *zar*: *Àd ste hodīli skūpa u skūlu?*; *Àd su dōšli?*

Uzvici su vrlo česti u svakodnevnome govoru *Svetonedijana*, a njima se izražavaju različiti osjećaji, poticaji, dozivanja i sl., npr. *ájme, bàsta, ùf*.

3.3. SINTAKSA¹¹

Sintaktičko ustrojstvo u *svetonedijskemu* govoru uglavnom je slobodno i ovisi o onome što govornik želi naglasiti: *Dìde je bī postolòr, od òca otàc.*; *Ìgromo se*

¹¹ U ovom će se poglavlju reći samo ponešto o sintaktičkim posebnostima ispitivanoga govora. Cjelovitija analiza zahtijevala bi puno više vremena, stoga to može postati predmetom kojega drugog istraživanja.

nõs šesnãste dõk čẽkomo.; Jedõn pũt grẽn u crĩkvu, jẽ ti govoriãla t'ẽr.; Kapĩš, tõ tĩ je tãko i gõtovo.

Nerijetka su ponavljanja riječi u rečenici kako bi se dodao još veći značaj onome o čemu se govori: *A danãš ìmo svẽ i nẽ znoš se ni igrãt ni čũvãt, nõvo, nõvo.; A ondã põt' u skũlu, põt' u pãšu, ùjutro ù poje jõ i Àntun gõre ù Kutal u pãšu, a zĩmã. Tõ ti kõsti lõmi, lõmi.; Crvẽne, crvẽne, lipe.; Nõt'! Jõ zaspõla. Bĩt'e molĩla, plãkola, nẽ znon... Nõt', bomẽ, nĩ se smãrklo, ali sũmrak.; Ondã kãd bi dõšo õde u bõndu, ondã bi vĩkõ »põštaaa, põštaaa.«*

Vrlo su učestale rečenice u kojima se ne izriče subjekt: *A dõle dĩ je onõ ogrõd'eno kãd dõjdeš u spĩlu dĩ je onõ ogrõd'eno, tõte su zakopovãli od zãraznih bõlesti kãd je bĩla onã španõla.; I sumprašãt. I upãrtit se i odnĩt u Fõr.; I ondã na pijãcu se igrãli stvãrno svãku vẽčer.; I sa sãdan, õsan, dẽse mulĩ da iskontrãli nĩjedno ãuto, nĩ bĩlo nĩkoga.; Nedĩja, lĩto je bĩlo, õsmi mĩsec, ovãko ništõ.*

Česte su eliptične rečenice u kojima nedostaje koji dio jer se iz konteksta može razumjeti značenje rečenice, a nerijetko u shvaćanju pomažu i geste te mimika govornika: *Tãko za obĩd ondã jõ tõ prõvjõn t'ãt'i, nĩka tõ nẽt'ũ zaborãvit, sãd je tõ mẽnĩ bĩlo mãlo... tõ san jõ iskãla u glõvĩ.*

Česte su konstrukcije s prijedlogom òd/òl + genitiv: *od òca otãc, mlĩkõ od jednõ kozẽ, plõča od grẽba, slĩka od Svẽte Nedĩjice, od mũža mãt, vrõta ol crĩkve.* Prijedlog òd/òl često se koristi kao uzročna sintagma: *od tẽga je Svẽta Nedĩja nastãla, od zãraznih bõlesti, ol tẽga je i ùmor.*

U razgovoru se često čuje takozvani etički dativ, odnosno dativ bliskosti (Galović, Valerijev, 2021: 60): *I tõ ti jõ prĩchon...; Jõ san ti ostãla, kakõ bin ti jõ tõ rẽkla.*

Vrlo je učestalo miješanje akuzativa i lokativa u oznakama mjesta: *Brõla trõvũ po spĩlu gõre, pa se čũlo svẽ u Plãžu.; A čõ tẽbi je mãma stvãrno pokopõnã u Splĩt?; Dõšli su u nedĩju i slĩka nĩ, slĩka se nõšla gõre u spĩlu.; I ondã na pijãcu se igrãli stvãrno svãku vẽčer.; I ondã ti je kãd je dĩde bĩ na operãciju u Zãgreb (...); Išli ti jõ i Nẽnõ jõš dõkli smo bĩli u Jãgodnu.; Otãc je bĩ pokõjan u võjsku.*

Instrumental sredstva redovito se upotrebljava uz prijedlog *s/sã*: *s ãuton, sa brõdon, sa poãoprĩvredon, sa sikĩron.*

Konstrukcije *za* + infinitiv također se čuju u svakodnevnom govoru mještana: *grõžje za pozobãt, omẽnđuli za jĩst.*

Prilog *t'ã* upotrebljava se uz glagole kretanja: *grẽmõ t'ã, išli su t'ã dõma, põjte t'ã.*

Čestica *li* uvijek izostaje u upitnim rečenicama: *Jẽ õn bĩ u Jẽlsu?; Jẽ grẽmõ na puhijãdu?; Jẽ ìmoš mladĩt'a?; Hõt'eš kafẽ?*

Konstrukcije s riječima *teã* i *bãrba* + vlastito ime tvore se na način da *teã* i *bãrba* ostaju u nominativu, a vlastito se ime mijenja po padežima: *Hõt'emo se jõvĩt*

tèta Kàti?; Grèn pa t'u pòt' do Tònkice, do tèta Slàvice.; A gòre kolìko nos je bìlo... dicò... u nìh četìri, u nòj četìri, bàrba Ònteta, četìri-pět.

Datumi se izriču pomoću prijedloga *na*: *na dvostìtri šèstega, na dvoščetìri đsmega, na dvòdeset i četìri šèstega, na parví māja.*

3.4. LEKSIK¹²

Proces romanskoga jezičnog utjecaja bio je vrlo snažan, dugotrajan i geografski široko rasprostranjen. Naj snažniji i najdulji je, pak, utjecaj imao mletački govor, koji se snažno odrazio na dijalekte jadranske regije, posebice u čakavskim govori-ma (Vidović, 1974: 16).

Romanski (mletački i talijanski) utjecaj očituje se u primjerima: *balòna* 'vaga', *balòta* 'boća', *fabricèr* 'tutor nad crkvenom imovinom', *fažòl* 'grah', *fùlmina* 'šibi-ca', *gariful* 'vrsta cvijeta', *kāmara* 'soba', *kanot'òl* 'dalekozor', *kantàt* 'pjevati', *kuntenàt* 'zadovoljan', *kuròt* 'svećenik', *lašt'èra* 'posuda za pečenje', *ofèndit se* 'uvrijediti se', *pomidòra* 'rajčica', *pretedènt* 'udvarač, simpatija', *provìn* 'toplo-mjer', *tabàk* 'duhan', *t'ikara* 'šalica', *žurnòta* 'nadnica'.

Slavenski utjecaj vidi se u primjerima: *brècot* 'zvoniti', *dòrž/dòž* 'kiša', *gvòžje* 'željezo', *ispolit se* 'oznojiti se', *jìdit se* 'ljutiti se', *ogòh* 'vatra, oganj', *sàrce* 'srce', *stùden* 'hladan', *tovòr* 'magarac', *vlòsi* 'kosa', *zìvka* 'kolijevka'.

Leksički se fond u *svetonedijskemu* govoru može podijeliti prema područjima ljudskoga djelovanja, uključujući leksik vezan za domaćinstvo i kućanstvo, za crkvu i pokapanje mrtvih, za ribarstvo i pomorstvo te druge specifične leksičke sku-pine koje odražavaju kulturnu i povijesnu baštinu toga govora.

Slijede riječi vezane za domaćinstvo i kućanstvo: kuhinja i kulinarnstvo: *bit'erín* 'mala čaša', *bronzín* 'brončani kotlić u kojem se kuha nad otvorenom vatrom', *bruštulín* 'naprava za prženje kave', *fremetùn* 'kukuruz', *gamèla* 'mali lončić od aluminijska s ručkom', *kāt'ica* 'zaimača', *kògoma* 'lončić za kuhanje kave', *ku'arín* 'žličica', *lašt'èra* 'posuda za pečenje', *lopiža* 'zemljana posuda', *maškadūr* 'posuda koja čuva hranu od muha', *mažunín* 'mlinac za kavu', *mulète* 'hvataljke za žeravicu', *pajàk* 'kuhača', *palibròd* 'juha od mesa s potopljenim kruhom', *panòda* 'jelo spavljeno od domaćeg kruha, maslinovog ulja i rajčica', *perùn* 'vilica', *piñàtica* 'mali lončić', *píz* 'uteg', *popèčak* 'žarač za vatru', *pòt/pòtit* 'lončić', *potrùsìt* 'posuti nečim sitnim, najčešće solju i češnjakom', *procidàča* 'cjediljka', *sùmuta* 'piće od vina i kozjeg mlijeka', *supijàča* 'cjediljka s ručicom', *šufigàt* 'dinstati', *tè'a* 'lonac',

¹² U ovom će se poglavlju spomenuti samo ponešto o leksiku *svetonedijskega* govora.

t'ikara 'šalica', *travêsa* 'pregača', *veltrôm* 'tripice', *žmül* 'čaša'; spavaća soba: *bij* 'vrsta pokrivača', *intimèla* 'jastučnica', *kantunôl* 'noćni ormarić', *komò* 'komoda', *koveltür* 'ukrasni pokrivač', *ormarün* 'ormar', *slôvnica* 'krevet od slame', *sukôn-ce* 'debeli pokrivač od vune', *vārcina* 'noćna posuda', *žveljarîn* 'budilica'; odjeća i obuća: *būšt* 'grudnjak', *faculèt* 'rupčić', *fuštôn* 'suknja', *kružèt* 'prsluk, đilet', *kudija* 'kudjelja', *lušija* 'voda u kojoj je prokuhan pepeo, za pranje odjeće', *mirlit* 'čipka', *mizokâlcel/kalcête* 'čarape', *pôs* 'remen', *rakamät* 'vesti', *sumpräs* 'glačalo', *šälpa* 'šal', *štiväle* 'gumene čizme', *triškòt* 'ogrtac'.

Sljede riječi vezane za crkveni život i pokapanje mrtvih: *balatūra* 'kor u crkvi', *bānak* 'klupa u crkvi', *brēcot* 'zvoniti', *brevür* 'molitvenik', *kampanêl* 'zvonik', *kandèla* 'vrsta svijeće s uljem i dušicom', *kasil* 'lijes', *katafälat* 'postolje za lijes', *kurôt* 'svećenik', *lumîn* 'stijenj koji pliva u ulju, dušica', *mêzo svētac* 'mali svetac', *pargatōrij* 'čistilište', *sakreštija* 'sakristija', *štèrika* 'voštana svijeća', *torac* 'velika svijeća'; riječi vezane za pomorstvo i ribarstvo: *armižät* 'usidriti se, privezati brod', *batāna* 'vrsta ribarskog broda odsječene krme', *brankarèla* 'štap s tri kuke za lovljenje hobotnica', *čarněj* 'crnej', *gūndula* 'mali ribarski čamac', *kosmēj* 'rak', *lūpor* 'priljepak', *šijät* 'vožnja brodom unatrag', *šildko* 'južni vjetar', *ugäre* 'morski puž', *vapôr* 'trajekt'; neki glagoli iz svakodnevnog društvenog života: *dešperät* 'očajavati', *impicōvät* 'zadirkiivati', *izbagutit seliznebjūšit* se 'zbuniti se', *manteñit* 'najesti se', *nafforät* 'urediti se', *nafrīgōt* 'nadrlijati', *nagrūndit* 'naoblačiti se', *namušt'ät se* 'namirisati se', *napožät* 'nasloniti', *narogūšit se* 'naljutiti se', *navärt'ot* 'kalemiti vinovu lozu', *omardūvot* 'bježati od nekoga', *pobūtorit* 'oteći', *polpïrot* 'poduprijeti vinovu lozu', *privärit* 'okrenuti', *prizōčan* 'pohlepan', *prizbokät* 'prigovoriti', *profundät* 'propasti', *proskrojīt* 'prosijati', *raskofersät* 'kidati', *ražentät* 'isprati', *rekuverät* 'oporaviti se', *ruvinät* 'ozlijediti', *satišfät* 'zasititi se', *spančät* 'dirati se u koga', *sumprašōvat* 'glačati', *škercät se* 'šaliti se', *šuferät* 'posipati sumporom vinovu lozu', *zagliädit se* 'počešljati se', *žvätot* 'puno pričati'.

4. ZAKLJUČAK

Jezična analiza *svetonedijskega* govora pokazala je kako se unatoč brojnim vanjskim utjecajima vrlo vjerno čuvaju jezične posebnosti čakavskoga, odnosno južnočakavskoga dijalekta.

Od fonoloških osobitosti mogu se izdvojiti: čakavska tendencija *jake vokalnosti*, ikavski refleks jata, zatvaranje primarno dugoga *ā* u *o*, *ē iza *j*, *č* i *ž* daje *a* u određenome broju primjera, adrijatizmi (prijelaz *-m* u *-n*, delateralizacija *l* u *j*, slabljenje šumnika), prijevoj (prijelaz *-ra-* u *-re-*), postojanje fonema *t'* i marginalno *d'*, čuvanje fonema *h*, *v* i *f*, redukcija dočetnoga *-l* u glagolskome pridjevu radnom

muškoga roda u jednini te njegovo čuvanje u imeničkim riječima, neizmijenjen skup *čr*, prijelaz skupina *dj u *j*, *zgj i *zđj u *žj* i dr.

Morfološka analiza pokazala je da *svetonedijски* govor zadržava karakteristične čakavske nastavke u deklinaciji imenica i konjugaciji glagola. Neke čakavske posebnosti uočene su u imenica, primjerice: nastavak *-on* ili *-en* u instrumentalu jednine svih triju rodova, proširivanje nekih imenica muškoga roda jednine suglasnikom *-t* u genitivu (*Ánteta*, *Gášota*), nastavci *-ø* i *-ih* u genitivu množine za sva tri roda (*díl*, *kút'*, *dõrv*; *stvõrih*, *kalcõtih*, *kliš't'ih*), kratka množina za imenice muškoga roda i sl. Za pridjeve karakteristična je tvorba komparativa sufixsima *-ji* (*mě̀kji*) i *-iji* (*tepl'iji*) te tvorba superlativa prefiksom *nõj-* (*nõjbõji*). Pripadnost obiteljskoj lozi, roditelju ili bračnome drugu izražava se genitivom (*Ívo Celíne*). U glagola tipična je redukcija dočelnoga samoglasnika *-i*, u 3. licu množine zastupljen je nastavak *-du* (*grě̀dũ*). Slijed *-jd-* ovjeren je u složenicama glagola 'ići'.

Sintaktičko je ustrojstvo u *svetonedijskemu* govoru uglavnom slobodno te red riječi u rečenici ovisi o onome što se želi naglasiti. Česta su ponavljanja riječi u svrhu naglašavanja, besubjektne i eliptične rečenice te različite konstrukcije s pridlozima.

Svetonedijски leksik slojevit je i bogat, s velikim brojem romanizama (*dešperät*, *intimě̀la*, *tabãk*), koji su rezultat dugotrajnoga povijesnog kontakta s Mletačkom Republikom. Osim romanizama, u govoru su prisutne brojne riječi slavenskoga utjecaja (*ogõn*, *sårce*, *tovõr*).

Gotovo svi ispitanici požalili su se na iseljavanje mladoga domaćeg stanovništva te sve veći utjecaj stranih doseljenika. Osim iseljavanja, primjećuje se i sve veći utjecaj štokavskoga idioma u mlađih govornika. Tradicija i običaji, nekada neizostavan dio svakodnevice, sve se manje njeguju, što predstavlja veliku prijetnju u očuvanju nematerijalne kulturne baštine mjesta, pa tako i samoga mjesnog govora.

Očuvanje *svetonedijškega* govora ključno je za identitet lokalne zajednice. Kako bi se spriječilo izumiranje, potrebno je poticati njegovu uporabu, dokumentirati ga i poduzeti sve moguće korake za njegovu revitalizaciju.

PRILOZI

Ogledi govora

U onõ vríme kã sa jõ bí mlõd, nõse pedesě gõdišt', sãd ìmon osandesět i čet'iri. Bí je žìvõt... ali je bí dalekõ mirn'iji, bõji takorèt' něgo sãd. Ne u šõldima, něgo u sěmu. Hod'ilo se ù poje, bilo je tãd vět'e vñã je bilo u Plãžu i ondã, nĩ sedandesět põsto sãd vět'e něgo sãd. Sě se zapũst'ilo, prĩ je bí lĩpi žìvõt, bí bĩli ostãli kupañ'ju ù večer, a pogotõvo za Bož'it' onũ kumpañ'ju bí bĩli ostãli po cĩli dõn. A danãs se svě

tô zaborãvilo, ostãli su mlôdi dõma. I mēni su dvò sína ostãli, ma nĩ věj tō kakõ je bĩlo prĩ i svě. Svě se promĩnĩlo. Īmo dalekõ bõjih stvõrih danãs, i televĩzije i strĩjã i vodã i svě, cěste i sě tō, ali dalekõ je bĩ. Ni u susĩstvu nĩmo nĩkoga, svě Njēmci, Mãd'ari, Slovãci, nĩmoš kõmu rět', nãšu rĩč se nē čuje vět' nĩndir. A tãko mõra bĩt, ča t'ěmo. Nõjbõje ka bi bĩli ũ poje, ili bi se ispěklo mãlo pancěte sũhe, mãlo gĩr potrũsenih, jedõn kod drũgega bi dõšli »čã ĩmoš za marẽndu?«, i tãko... Źēnske bi nosĩle u děset ĩpo oně põrcije se prĩ nosĩlo, trĩ věžene, jednõ na drũgu, bĩlo je tō lĩpo... Danãs je svě tō tãko kakõ je. Pũno je bõje za žĩvjěne i svě, ali õpet nãšu mlãdos, svě je tō bĩlo dõma, danãs je svě tō iselĩlo. Tãki je žĩvõt dõšo, nĩ sõmo u nõs, tãko je u svãko selõ. Zaborãviš õbičaje, ne kantõ se vět' po kũt'ima prĩ oně nãše kolẽnde kã su bĩle za Božĩt' i Nõvu gõdinu, procěsije po selũ, sě se tō ukĩnilo, nĩ popĩh, a i da jě ĩsto se sě tō vět' ukĩnilo.

Nõjdrãze bi mi bĩlo onõ kã su bĩli božĩt'ni, kã se kolẽndolo od kũt'e do kũt'e, tō je bĩ jedõn ĩpi õbičaj. Svãkome se hodĩlo. Bĩle su po trĩ-čẽtiri škĩre, nõjprĩ dicã, ondã mlãdos, ondã mĩ ožẽneni, svě tō se hodĩlo u svãkoga. Põsli u popã je bĩlo vēc̃er, kantãla se Glõrija na latĩnski i ondã bĩlo bi cĩlo selõ, muškĩ, žēnske.

V. V. (rođ. 1941.)

LITERATURA

- Brozović, D. (1988). *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Celinić, A. i Menac-Mihalić, M. (2009). *Govor Pitava od Hraste do danas*. U M. Menac-Mihalić (ur.). *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 15, 27–33. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Galović, F. (2020). Govor Jelse na otoku Hvaru i pisanje Marice Gamulin. *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, 48, 1–2, 49–76.
- Galović, F. i Valerijev, P. (2021). *Rječnik govora mjesta Ložišća na otoku Braču*. Zagreb: Hrvatsko katoličko sveučilište.
- Hraste, M. (1933). Čakavski dijalekat ostrva Hvara. U A. Belić (ur.). *Južnoslovenski filolog*, 14, 1–59. Beograd: Institut za srpski jezik – Srpska akademija znanosti i umetnosti.
- Kapović, M. (2015). *Povijest hrvatske akcentuacije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kovačić, J. (2002). Župa Sveta Nedilja na Hvaru. *Služba Božja*, 42, 2–3, 121–148.
- Langston, K. (2015). *Čakavska prozodija. Naglasni sustavi čakavskih govora*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Lisac, J. (2009). *Hrvatska dijalektologija, 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić, I. (2012). *Zajednička povijest hrvatskih narječja, 1. Fonologija*. Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci; Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.

- Moguš, M. (1977). *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Plenković, T. (2024). *Sveta Nedija i don Ante*. Sveta Nedjelja: Župa Sv. Spiridiona.
- Šimunović, P. (2011). *Čakavska čitanka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šupraha, A. (2021). *Demografski razvoj i suvremeni demografski problemi otoka Hvara*. Završni rad. Zagreb: Prirodoslovno-matematički fakultet.
- Tomelić Čurlin, M. (2019). *Jezične posebnosti peljeških govora, Fonologija*. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
- Tomelić Čurlin, M. (2023). Smojina vječnost i *spliska rič*. *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, 51, 1–2, 61–88.
- Vidović, R. (1973). O frekvenciji romanskoga leksika talijanskog (mletačkog) porijekla u splitskom čakavskom govoru. *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, 3, 2, 5–122.

MREŽNI IZVORI

- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. (2022). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. Prvi rezultati po naseljima*. <<https://podaci.dzs.hr/media/ixpn5qzo/si-1711-popis-stanovnistva-kucanstava-istanova-2021-prvi-rezultati-po-naseljima.pdf>> (pristupljeno 3. veljače 2025.).
- Turistička zajednica Jelsa. *Kratka povijest otoka Hvara*. <<https://tzjelsa.hr/hr/4331/kratka-povijest-otoka-hvara/>> (pristupljeno 3. veljače 2025.).

LOCAL DIALECT OF *SVETA NEDIJA* ON THE ISLAND OF HVAR – A LINGUISTIC ANALYSIS

Summary

To document and record the Chakavian speech and to fill the gap in dialectological descriptions of the South Chakavian variety, we »followed the trail of the oldest« on a central Dalmatian island. This is the island of Hvar, specifically the speech of *Sveta Nedija*, which has not been described in the dialectological literature at any linguistic level. Therefore, this paper presents certain phonological and morphological features, as well as syntactic and lexical ones. The analysis has shown that the speech of *Sveta Nedija* represents a valuable part of the Croatian dialectal heritage and deserves its own place and description in dialectological literature.

Key words: *south Chakavian dialect; a linguistic analysis; Sveta Nedija; the island of Hvar.*

LA PARLATA DI *SVETA NEDIJA* SULL'ISOLA DI HVAR – ANALISI
LINGUISTICA

Riassunto

Con l'intento di documentare e tramandare in forma scritta una parlata ciacava e di completare le descrizioni dialettologiche delle parlate ciacave meridionali, »ci si è mossi sulla traccia delle parlate più antiche« su un'isola della Dalmazia centrale. Si tratta dell'isola di Hvar (Lesina) e della parlata di *Sveta Nedija*, che finora non è stata descritta nella letteratura dialettologica a nessun livello linguistico. Per questo nel nostro lavoro si presentano le caratteristiche fonologiche e morfologiche, e in sintesi anche quelle sintattiche e lessicali. L'analisi ha dimostrato che la parlata di *Sveta Nedija* è un valido esemplare del patrimonio dialettale croato e che merita di avere il suo posto e la sua descrizione nella letteratura dialettologica.

Parole chiave: *dialetto ciacavo meridionale; analisi linguistica; Sveta Nedija; isola di Hvar.*

Podatci o autoricama

Karla Polić magistra je hrvatskoga jezika i književnosti i talijanskoga jezika i književnosti. Diplomirala je 2025. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu.

E-adresa: kpolic@ffst.hr

Dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin redovita je profesorica zaposlena na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost. Područja su njezina nastavnoga i znanstvenoga rada: hrvatska dijalektologija, povijest hrvatskoga jezika i usmena književnojezična tradicija.

E-adresa: mtomelic@ffst.hr